

50 обмін досвідом

Віч-на-віч з історією

Знана в Україні та за кордоном львівська аптека-музей «Під Чорним орлом» діє як успішне фармацевтичне підприємство

ТРІШКИ ПРО МИНУЛЕ

З-поміж кам'яниць у старовинних кварталах Львова, що оточують площу Ринок, вирізняється будинок, де вже третє століття працює найдавніша серед існуючих у місті аптека. Заснував її військовий фармацевт Наторп у 1735 р., назвавши «Під Чорним орлом».

У 1773 р. засновник продав свій заклад магістру Антону Пеца, за якого аптекою управляв магістр Кароль Шерф. У 1805 р. (власник — магістр А. Соломон) вона згадується як «циркулярна». Такий статус присвоювався аптекам австрійської монархії у разі, коли їхній власник обирався і призначався головою колегії аптекарів. Аптека «Під Чорним орлом» була «циркулярною» впродовж цілого століття, тож можна вважати, що вона насправді була однією з найкращих у місті, а її власники володіли непересічними знаннями і кваліфікацією.

Основною діяльністю аптеки був відпуск ліків за рецептами. Тут готувалися настоянки, екстракти, еліксири, сиропи, мазі, пасти, лікувальні вина. Окрім ліків готували косметичні засоби.

Аптека «Під Чорним орлом» мала велику кількість аптечного устаткування, добре обладнану лабораторію з витяжними і сушильними шафами, перегонним кубом, який за необхідності можна було трансформувати для перегонки спиртовмісних речовин. Тут також готували галенові препарати, для чого мали перколятори, преси для віджимання

рослинних соків, дозуючі преси для виготовлення гемороїдальних свічок і глобуль, набори різноманітних млинків, таблеткові і пілюльні машинки, великий набір ступок і аптечних ваг.

Цікавими є відомості про особистості фармацевтів, які працювали в аптеці протягом XIX–XX ст. У 1837–1897 рр. тут був асистентом магістр фармації Вінцент Яблоновський. Чудовий практик, як теоретик він прославився друкованими працями з аптечної технології, фармацевтичної деонтології, педагогіки. З 1882 р. завідував фармацевтичною школою та хімічною лабораторією Галицького товариства аптекарів, з 1884 р. редагував щомісячник «Журнал товариства аптекарів». Під керівництвом Яблоновського був опублікований цикл статей, зібраних у фундаментальну працю «Основи викладання і підготовка до екзамнів учнів фармації» (1885 р.).

У протоколі засідання колегії аптекарів 10 жовтня 1874 р. як власник аптеки «Під Чорним орлом» згадується доктор філософії і фармації Кароль Склепінський. Він відремонтував і оздобив аптеку так, що вона без перебільшення вважалася найгарнішою в місті.

Розташування та обладнання приміщень аптеки здійснювалося згідно з «Розпорядженням Міністерства внутрішніх справ» від 27 травня 1911 р. щодо управління публічними аптеками «часів автономної Галичини». Відтак, кожна публічна аптека мала склада-

тися з таких приміщень: торговий зал, лабораторія, склад для зберігання матеріалів та ліків, горище для трав, пивниця та інспекційна кімната. На окремих полицях із написом Venena зберігалися ліки з вмістом отрути. Торговий зал аптеки теж обладнали відповідно до приписів. Він «великий, сухий, світлий, добре опалений і має виразно помітний напис «Аптека» над вхідними дверима. Стелі залу оздоблені поліхромними медальйонами XIX ст., які представляють алегорії стихій: Земля, Вода, Повітря і Вогонь. Посеред стелі звисає люстра, яка освітлює аптеку з допомогою гасу». Саме в цій львівській аптеці вперше використали гасове освітлення. Вхідні двері та вікна торгового залу прикрашає ансамбль шибок монохромного травлення, виконаних в майстерні Йозефа Стаубера, на яких досі можна побачити частково стерті написи українською та польською мовами «ц.к. окружна аптека Антонія Склепінського», а також герб — чорного австрійського орла. Двері, що ведуть до лабораторії, оздоблені шибкою з фігурами Ескулапа і Гігеї, а двері в кабінет — шибкою з медальйоном в обрамленні орнаменту з лаврового листя та монограмою «С.К.» (Склепінський Кароль).

У торговому залі розміщений великий рецептурний стіл, освітлений трьома латунними канделябрами, що слугували одночасно й штативами для аптечних ваг.

До 1923 р. власником аптеки «Під Чорним орлом» був Антоній Склепінський. Він здобув

звання доктора філософії і фармації у Львівському університеті в грудні 1909 р.

У 1923 р., під час панування панської Польщі, аптеку у сім'ї Склепінських купив Михайло Терлецький і володів нею до 1939 р. У 20–30-х роках Михайло Терлецький був єдиним українцем — власником аптеки у Львові.

Щороку в нього працювали і перебували на повному утриманні два-три студенти-фармацевти. Терлецький-меценат здійснивав чималі пожертви на громадські та наукові товариства, безкоштовно відпускав ліки для хворих «народної лічниці» митрополита А. Шептицького. Помер Михайло Терлецький у 1966 р. і похований на Личаківському цвинтарі.

У 1966 р. у старовинній аптеці створено Музей історії фармації, якому 1972-го присвоєно почесне звання «народного».

В експозиції унікального комплексу зібрано рідкісну колекцію аптечного посуду для зберігання лікарських засобів: керамічні амфори XVI ст., порцелянові, фаянсові, скляні, дерев'яні штангази; кам'яні, чавунні, порцелянові, мідні, мармурові, агатові аптечні ступки. У залах музею представлені прості і художньо оздоблені найрізноманітніші ваги; таблеткові машини, преси, сушильні шафи, багата колекція вимірювальних приладів.

Історичну цінність становлять документальні експонати і рецептурні журнали, матеріали про діяльність Галицького товариства аптекарів, створеного 1868 р., оригінали дипломів лікарів і фармацевтів XIX–XX ст., серед яких і диплом останнього власника аптеки Михайла Терлецького.

Велика музейна бібліотека містить понад 1000 старовинних медичних книг, більш ніж 2000 зразків періодичної фармацевтичної літератури. Зокрема, Вюртемберзьку фармакопею 1778 р., підручник Галена 1788 р., німецьке видання фармацевтичного словника 1778 р.

Асортимент аптеки — понад 1,5 тис. готових лікарських засобів. Власне, він добирається якраз відповідно до потреб туристів

ДЛЯ СТУДЕНТІВ І ПРЕЗИДЕНТІВ

— Унікальність нашого аптечного закладу в тому, що це одночасно музей та успішно діюче фармацевтичне підприємство з роздрібною реалізацією лікарських засобів, поєднання під одним дахом старовини і сучасності, — зазначає Любов Миколаївна Роздобудько, завідувачка аптеки-музею «Під Чорним орлом». — Відтак, робота аптечного закладу вирізняється цілою низкою особливостей.

Насамперед аптека-музей спеціалізується на обслуговуванні своєрідного контингенту відвідувачів — гостей древнього міста Лева. Отже, усі інші напрямки діяльності підпорядковуються саме цій меті.

Ріг вулиці Друкарської та площі Ринок, де розташована аптека-музей, потрапляє у всі туристичні маршрути, які пролягають Львовом. Тож краще місце для аптеки-музею годі собі уявити. Звичайно, до нас заходять і львів'яни, однак це трапляється нечасто, оскільки на площі Ринок житлових приміщень вже давно нема, лише офіси, контори, музеї та міська ратуша.

Асортимент аптеки — понад 1,5 тис. готових лікарських засобів. Власне, він добирається якраз відповідно до потреб туристів. Це кардіологічні, гіпотензивні, знеболювальні, ферментні, протиалергічні засоби, антибіотики, ліки, що можуть допомогти людині, якій стало погано в дорозі чи під час відпочинку. Пропонується широкий вибір перев'язувальних матеріалів, еластичних бинтів, мазей від забоїв. Така номенклатура користується попитом у людей, які вирушають або вже повертаються з мандрівок Карпатами, особливо взимку.

Значна частка відвідувачів — туристичні групи, які на екскурсію організовано привозять з курортних містечок Львівщини — Моршина, Трускавця, Немирова. Оскільки у нас ціни на лікарські засоби нижчі, ніж в аптеках на цих бальнеологічних курортах, відпочивальникам вигідно купувати ліки у Львові. Українським туристам зі сходу та півдня країни, які мають рецепти своїх лікарів, відпускають необхідні препарати рецептурної групи.

Родзинка аптеки-музею — повний асортимент гомеопатичної продукції фірми Heel, з якою аптечне підприємство співпрацює з першого дня виходу її на український ринок.

Любов Миколаївна Роздобудько

Якість та безпечність лікарських засобів не викликає сумніву, її гарантують національні та регіональні дистриб'ютори, з якими аптека-музей співпрацює вже багато років: «Альба-Україна», «БАДМ», «Оптіма Фарм», «Луцьк-Фармація», «Каскад Медікал».

Загалом на ринку Львова аптека-музей позиціонує себе як аптечний заклад середнього цінового рівня, хоча для відвідувачів аптеки — українських та іноземних туристів — ціна препаратів істотного значення взагалі не має. Якщо людина приїхала на екскурсію до аптеки-музею, то все потрібне там і купить, а не шукатиме іншу аптеку.

Аптека-музей є рентабельним фармацевтичним підприємством значною мірою завдяки пільговій орендній платі, яку встановила для неї місцева влада. Поза тим, аптека працює прозоро і чесно, згідно з чинним законодавством, сплачує всі податки і збори, без затримок виплачує заробітну плату персоналу. Також самотужки утримує музей, на жаль, без жодної підтримки держави.

В аптеці «Під Чорним орлом» раді кожному гостеві. Чи то поляки, німці, угорці, японці, англійці, канадці. Чи то учні, студенти, письменники, спортсмени, актори, космонавти, посли, президенти... Ніхто не залишиться без уваги і потрібних ліків. Звісно, порозумітися іноді нелегко, але за діючою речовиною висококваліфіковані провізори можуть знайти аналог будь-якого лікарського засобу і зарадити несподівано ослабленому туристу. Разом із лікарськими препаратами гості залюбки беруть на добру згадку розмаїту сувенірну продукцію, листівки, книжечки про історичні аптеки Львова, газові лампи та... гарні враження про привітний й завжди усміхнений аптекарів-першостільників. Вони тут справді незвичайні. Аптекарі-екскурсоводи, адже кожен із них може професійно провести захоплюючу екскурсію аптечними підземеллями. Досвідчені фахівці (чотири провізори й один фармацевт) здатні дати компетентну відповідь на будь-яке запитання відвідувача. Згуртований і дружний колектив, тепла атмосфера. «Ці люди мене виховали як фахівця», — зізнається Любов Миколаївна, яка прийшла в аптеку-музей після закінчення фармацевтичного факультету Львівського медичного інституту молодим спеціалістом, а через 9 років її очолила.

Нині в аптеці-музеї також можна зустріти студентів-фармацевтів: в аптечних залах для них проводять практичні заняття з історії фармації. А ще — побачити колег з інших українських аптек-музей: київської аптеки на Подолі, одеської «Аптеки Гаєвського», аптеки-музею у Феодосії, з якими львівські фармацевти залюбки підтримують товариські стосунки.

Лариса Дедишина